

Μέρος II : Η Αναγκαιότητα Εξόδου από το Ευρώ

Το μυαλό τείνει να εκκενωθεί, το σύνδρομο γνωστικής δυσαρμονίας κυριαρχεί, όταν μετά από οκτώ χρόνια καταστροφής της οικονομικής και κοινωνικής ζωής της Ελλάδος, βλέπει κάποιος ανυπόστατες δηλώσεις από κεντρικούς τραπεζίτες. Όπως, η Ευρωζώνη μας άνοιξε τους ορίζοντες και «η έξοδος θα είναι ο θάνατός μας».¹

Η σκληρή πραγματικότητα καταδεικνύει ότι η «άωρος» ένταξη στη ζώνη του ευρώ, υπήρξε μια ολέθρια πολιτική πράξη που σύντομα οδήγησε τη χώρα στη χρεοκοπία. Εντούτοις, η επίσημη άποψη συνεχίζει να υποθέτει ότι η ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας είναι εφικτή γιατί το ευρώ είναι η «ασπίδα» προστασίας για την Ελλάδα.²

Και το ερώτημα, πως συμβιβάζεται αυτή η αισιοδοξία όταν ο προϋπολογισμός που συντάχθηκε για το οικονομικό έτος 2017, αναφέρει ότι τα έσοδα του τακτικού προϋπολογισμού είναι € 614 δις. Βλέπετε πολύ καλά, δεν είναι εσφαλμένη εκτύπωση. Ωστόσο, δικαίως γεννά μεγάλη απορία, πως ένα κράτος με Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν (ΑΕΠ) των € 175 δις (2016), κύρωσε με την υπογραφή του προέδρου της Δημοκρατίας έναν τακτικό προϋπολογισμό που υπερβαίνει κατά 350% το ΑΕΠ της Ελλάδος!³

Η απάντηση στο πρωτόγνωρο αυτό φαινόμενο δίνεται στον προϋπολογισμό 2017, όπου τα τακτικά έσοδα (συμπεριλαμβάνονται €0. 50 δις από Ευρωπαϊκή Ένωση) είναι € 51 δις (€ 47 δις από άμεσους και έμμεσους φόρους, ήτοι 27% του ΑΕΠ).⁴ Το υπόλοιπο κολοσσιαίο ποσό των € 563 δις αποτελείται από πιστωτικά έσοδα! Δηλαδή, από χρέη τα οποία εκτείνονται πέραν των φυσικών ορίων της παρούσης ζωής, για τους περισσότερους, και θα τα επωμισθούν οι απόγονοι μας και οι μέλλουσες γενεές!

Αυτά είναι τα τραγικά αποτελέσματα του μηχανισμού του ευρώ, που διακαώς επιθυμούν να παραμείνουμε οι τραπεζικοί «λόγιοι» και η οικονομική ελίτ της χώρας. Με πρόσχημα, ότι είναι *πόλος σταθερότητας* και η ασπίδα που προσφέρει προστασία στην Ελλάδα. Ατυχώς, δεν έχουν αντιληφθεί ή εθελοτυφλούν στο γεγονός ότι από την εποχή του Μάαστριχτ, οι επιπτώσεις της ένταξης στη Νομισματική και Οικονομική Ένωση (ΟΝΕ), πριν τη δημιουργία του ευρώ, μας έχουν καταστρέψει.⁵ Ο λόγος, το 1994 ενταχθήκαμε στο 2^ο και φαρμακερό στάδιο της (ΟΝΕ), όπου χωρίς σύνεση και περιουλλογή αποδεχθήκαμε την πλήρη απελευθέρωση της διακίνησης κεφαλαίων και τη θεσμοθέτηση της ανεξαρτησίας της κεντρικής μας τράπεζας, της Τράπεζας της Ελλάδος, και μαζί, την απαγόρευση της νομισματοποίησης του δημοσίου χρέους.⁶

¹ Γεώργιος Στουρνάρας, σε συνέντευξή του στην «Καθημερινή της Κυριακής», 26 Μαρτίου 2017.

² Τράπεζα της Ελλάδος, Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2016, σελ. 17, Φεβρουάριος 2017.

³ ΦΕΚ 234^Α, 14 Δεκεμβρίου 2016, Κύρωση του Κρατικού Προϋπολογισμού οικονομικού έτους 2017.

⁴ Κρατικός Προϋπολογισμός 2017, Εισηγητική Έκθεση, Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης, σελ. 57.

⁵ Σπύρος Λαβιδιώτης, Η Αναγκαιότητα Εξόδου από το Ευρώ, 13-12-2016, <http://spiros26.wordpress.com>

⁶ Η νομισματοποίηση του χρέους (debt monetization) αφορά την χρηματοδότηση των δαπανών του κράτους για αγαθά και υπηρεσίες από την κεντρική του τράπεζα. Χρησιμοποιείται κατ' εξοχήν όταν η κυβέρνηση έχει δημοσιονομικά ελλείμματα (οι κρατικές δαπάνες υπερβαίνουν τα έσοδα) και αποτελείται από δύο βήματα: α) την έκδοση νέων ομολόγων από την κυβέρνηση, β) την αγορά των ομολόγων από την κεντρική τράπεζα και την ταυτόχρονη πίστωση του αντίτιμου ποσού(δημιουργία χρήματος de novo) στο λογαριασμό του κράτους. Επίσης, ή κυβέρνηση μπορεί να ζητήσει προκαταβολές (advances) κατ' ευθείαν από την κεντρική τράπεζα.

Η αλήθεια όμως είναι πικρή. Η χώρα υπό την ομηρία των δανειστών οδεύει προς τα τάρταρα του Άδη, οι νέοι για να βρουν αξιοπρεπή δουλειά μεταναστεύουν σε τόπους μακρινούς, η φτώχεια και η δυστυχία γιγαντώνονται και το κοινωνικό τοπίο γίνεται ολοένα και πιο ζοφερό. Το ευρώ ποτέ δεν υπήρξε η ασπίδα προστασίας της οικονομικής ευημερίας της Ελλάδος, αλλά με την αμετάκλητη ισοτιμία του, υπήρξε ασπίδα προστασίας των τραπεζικών συναλλαγών, των κεφαλαίων των πλουσίων και των εμπορικών εξαγωγών των κρατών-μελών του πυρήνα της Ευρωζώνης, ιδίως της Γερμανίας. Ήταν ο διάυλος διοχέτευσης επενδύσεων και κεφαλαίων (είτε νόμιμων είτε παράνομων) στο εξωτερικό και ο αγωγός υπερχρέωσης της χώρας μέσω δανείων.

Στην ουσία, η ασπίδα προστασίας του ευρώ για το εισόδημα, την απασχόληση, την περίθαλψη και την κοινωνική δικαιοσύνη, οι άξονες της οικονομικής ευημερίας ενός λαού, ουδέποτε υπήρξε. Αναμφισβήτητα όμως υπήρξε ασπίδα προστασίας της δημοσιονομικής κραιπάλης των κυβερνήσεων, άλογου δανεισμού με τοκογλυφικούς όρους και ένα σύμβολο λατρείας, ενός φετίχ,⁷ που θα ένωνε τους ευρωπαίους πολίτες.

Και για τον σύγχρονο έλληνα που αρέσκεται στην επίδειξη και την αυτοπροβολή, το ενιαίο νόμισμα θα ικανοποιούσε το σύνδρομο της ανωτερότητας του «Ευρωπαίου» πλέον πολίτη. Πίστεψε ότι η ένταξη στη ζώνη του ευρώ εκπροσωπεί αναπόδραστα το μοντέρνο, μια φετιχιστική ποιότητα που προσδίδει δύναμη και αίγλη, όπως ο χρυσός στη διάρκεια του χρυσού κανόνα. Έπλασε με την φαντασία του εικόνες ευημερίας με το να έχει στις τσέπες το ευρώ, το ίδιο νόμισμα με τους Γάλλους και τους Γερμανούς!

Σύντομα, μόλις σε οκτώ χρόνια από την υιοθέτηση του ευρώ ως 'εθνικό' νόμισμα, οι τσέπες του σύγχρονου έλληνα που μοιραίως πίστεψε στο φετίχ του ευρώ, αντί να έχουν φουσκώσει από ευρώ, είναι άδειες. Πιο δυσάρεστο, ζει διαρκώς με την αγωνία, ο μὲν εργαζόμενος εάν πάρει το μισθό της εργασίας του, ο δε συνταξιούχος εάν μπήκε η σύνταξη, και ο οφειλέτης εάν χάσει το σπίτι του. Ενώ, άλλοι δραπετεύουν, όπως την εποχή του Σόλωνα στην αρχαία Αθήνα, εκτός συνόρων για να μη συλληφθούν. Γιατί το ευρώ δεν είναι ασπίδα προστασίας της Ελλάδας, αλλά ένα ξένο νόμισμα και ο πόλος σταθερότητας αποτελεί μια ευφυολογία, μια ψευδαισθηση ενός απατηλού ονείρου.

Οι ελλείψεις και τα ελαττώματα του κακότεχνου οικοδομήματος της ζώνης του ευρώ είχαν επισημανθεί από τους οπαδούς του Κεϊνσιανισμού, αμέσως μετά την κύρωση της Συνθήκης του Μάαστριχτ, όπως ο Wynne Godley.⁸ Ο Godley έριξε φώς στο γρίφο της έλλειψης ενημέρωσης για τη Συνθήκη : «πολύς κόσμος σ' όλη την Ευρώπη ξαφνικά συνειδητοποίησε ότι δεν γνωρίζει σχεδόν τίποτε γύρω από τη Συνθήκη του Μάαστριχτ, ενώ σωστά διαισθάνονται ότι θα επιφέρει μια τεράστια διαφορά στις ζωές τους».⁹

---

⁷ Αντικείμενο που έχει για κάποιον πολύ μεγάλη σημασία και επιδεικνύει παράλογη λατρεία. Σε πρωτόγονους λαούς, άψυχο αντικείμενο που αποδίδονται υπερφυσικές ιδιότητες διότι θεωρείται κατοικούμενο από πνεύμα. Όπως στην εποχή του χρυσού κανόνα, ο βαθύς σεβασμός για τον χρυσό εμπέδωσε την αποδοχή του, διότι το ελκυστικό χαρακτηριστικό του ήταν, ο συνδυασμός της πρωτόγονης πίστης σε ένα λαμπερό αντικείμενο.

⁸ Ο Wynne Godley (1926-2010) σπούδασε στην Οξφόρδη, διετέλεσε υφυπουργός Οικονομικών της Αγγλίας, διευθυντής του τμήματος εφαρμοσμένων οικονομικών στο Cambridge University και υπήρξε διακεκριμένος επιστήμων και επικεφαλής του μακροοικονομικού σχεδιασμού του Levy Economics Institute at Bard College.

⁹ Wynne Godley, Maastricht and All That, London Review of Books, Vol. 14 No. 19, 8 October 1992.

Παρεμφερές υπήρξε το σκηνικό άγνοιας, εάν όχι σκότους, γύρω από τις διατάξεις της Συνθήκης του Μάαστριχτ και στην Ελλάδα. Σε έκτακτη σύγκλιση της ολομέλειας της Βουλής επί κυβερνήσεως Κωνσταντίνου Μητσοτάκη, κυρώνεται η σημαντικότερη Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Συνθήκη των Συνθηκών, στις 29 Ιουλίου 1992. Η Βουλή των Ελλήνων υπερψήφισε τη Συνθήκη (ΝΔ, ΠΑΣΟΚ, και ΣΥΝ) με 286 ψήφους (την καταψήφισε μόνο το ΚΚΕ), χωρίς να γνωρίζει ο Ελληνικός λαός- όπως και σήμερα- περί τίνος πρόκειται. Αλλά ούτε και οι ίδιοι οι βουλευτές γνώριζαν τι ψηφίζουν, αφού δεν τους δόθηκε το κείμενο της Συνθήκης· όμως επικαλούνται τη Λαϊκή Κυριαρχία.

Είναι απορίας άξιον, πώς οι βουλευτές του Ελληνικού Κοινοβουλίου υπερψήφισαν μια τόσο σημαντική Συνθήκη, χωρίς να γνωρίζουν ότι αποτελούσε τη ρίζα του κακού και τον προάγγελο των δεινών που θα επακολουθούσαν, που ξεδιπλώνονταν σταδιακά! Κι ακόμη χειρότερο, δεν ερωτήθηκε ο λαός εάν συμφωνεί να εκχωρηθούν κυριαρχικά δικαιώματα στο διευθυντήριο των Βρυξελλών και στην μελλοντική υπερεθνική τράπεζα. Διότι η ΟΝΕ αποτελεί την πλέον σημαντική μεταβίβαση νομισματικής κυριαρχίας από τα κράτη-μέλη στην ΕΕ από την ίδρυση της ΕΟΚ, πριν την επίτευξη Πολιτικής Ένωσης.

Ήταν ένα πρωτόγνωρο εγχείρημα, χωρίς ιστορικό προηγούμενο που θεσπίστηκε ανορθόδοξα από τους οραματιστές και τεχνοκράτες της Ιδέας των Ηνωμένων Πολιτειών της Ευρώπης. Όμως θα δούμε στη συνέχεια, η απόφαση ήταν πολιτική να βάλουν το κάρο μπροστά και πίσω το άλογο και να υποσχεθούν ότι η πολιτική ένωση θα γίνει κάποια στιγμή, *μεταχρονολογημένα*. Αλλά προηγούνται τα στάδια της ΟΝΕ και αυτά θα πάρουν αρκετό χρόνο για να τελειοποιηθούν, γιατί η μεταβατική περίοδος διαρκεί μια δεκαετία, χωρίς να καθορίζεται επακριβώς η ημερομηνία λήξης της διαδικασίας!

Πως λοιπόν οι πολιτικοί ανέλαβαν έναν τόσο μεγάλο κίνδυνο με « βάρκα την ελπίδα» και την οικονομία σε χαώδη κατάσταση, χωρίς να ζητήσουν την ετυμηγορία του ελληνικού λαού; Αρνήθηκαν τη διεξαγωγή δημοψηφίσματος για τη Συνθήκη του Μάαστριχτ, ενώ το έπραξαν άλλα κράτη όπως η Γαλλία και η Δανία. Οι Δανοί, με οριακή ψήφο απέρριψαν τη Συνθήκη (OXI 50.7 NAI 49.3), προσέλευση 83.1%), ενώ οι Γάλλοι, με οριακή ψήφο αποδέχθηκαν τη Συνθήκη (OXI 49.0 NAI 51.0), προσέλευση 69.7%). Ειδιάλλως, θα είχαμε απαλλαγεί από την προδιαγραμμένη μοίρα στο ευρώ.

Δεν γνώριζαν οι πολιτικοί μας ότι το χρήμα είναι το «αίμα της οικονομίας» και σύμβολο της ανεξαρτησίας της χώρας; Πώς εκχώρησαν την έκδοσή του και τη νομισματική πολιτική σε έναν αλλότριο οργανισμό, σε μια υπερεθνική κεντρική τράπεζα, που θα ιδρυθεί στο μέλλον με πρότυπο την Deutsche Bundesbank με έδρα τη Φρανκφούρτη; Ή μήπως είχαν επηρεαστεί από τις αρχές του κλασσικού φιλελευθερισμού που είναι δομημένη η Συνθήκη του Μάαστριχτ; Αυτές διακηρύττουν ότι το χρήμα δεν έχει σημασία, ότι είναι ένα «πέπλο» (veil), ένας «αγωγός» (conduit) δια μέσου του οποίου περνάει η οικονομική διαδικασία και διευκολύνει την ανταλλαγή των αγαθών και υπηρεσιών.

Τουναντίον, το χρήμα έχει μεγάλη σημασία για την ευημερία του τόπου. Γι αυτό, έστω εκ των υστέρων, σε αρμονία με τη λαϊκή μας ρήση «στερνή μου γνώση να σε είχα πρώτα», να πουν με παρρησία οι πολιτικοί στους έλληνες πολίτες το mea culpa και να κοιτάξουν προς την έξοδο από τα δεσμά του ευρώ, όπως έπραξαν οι Άγγλοι και Δανοί.

Οι πολιτικοί δεν γνώριζαν τη Συνθήκη του Μάαστριχτ, το ίδιο εκστόμισαν 18 χρόνια αργότερα με διαφορετικά λόγια, δεν «διάβασαν» το Α' Μνημόνιο της εθνικής υποτέλειας τον Μάιο του 2010, που δήθεν έσωζε την Ελλάδα από τη χρεοκοπία, ενώ έσωζε το χρεωκοπημένο νομισματικό σύστημα του ευρώ και τις 'ελληνικές' τράπεζες.

Είναι ακατανόητο, πως οι πολιτικοί μιας χώρας που έχουν ως ύψιστο καθήκον τη διασφάλιση της ανεξαρτησίας, την επίτευξη οικονομικής ευημερίας και κοινωνικής ειρήνης και την προάσπιση του θεσμού της Δημοκρατίας, ενεργούν τόσο ανεύθυνα ούτως ώστε να το καταπατούν. Ο λόγος, το κείμενο του Μάαστριχτ είναι απαιτούμενο διάβασμα και όχι μόνο.¹⁰ Ο αναγνώστης με επισταμένη προσοχή πρέπει να το διαβάσει. Καταβάλλοντας τη δέουσα επιμέλεια, τότε θα δει ότι ένα τρομερό «θηρίο» ενεδρεύει έτοιμο να κατασπαράξει τα αδύναμα κράτη-μέλη που θα ενταχθούν στη ζώνη του ευρώ. Τότε θα διαπιστώσει ότι η ευρωπαϊκή νομισματική ένωση γεννήθηκε για να αποτύχει. Όμως, πριν την τελική της κατάρρευση, το θηρίο θα προσπαθήσει να καταβροχθίσει τα αδύναμα και χρεοκοπημένα μέλη που έχουν ασθενείς και ποταπές κυβερνήσεις.

Το άγριο θηρίο που φέρει το όνομα Γερμανία, ήταν τοποθετημένο στον ενιαίο χώρο του κοινού νομίσματος μαζί με τις παρασιτικές οικονομίες, που θα τολμούσαν να ενταχθούν ως διακοσμητικά «μπιμπελό» για να έχει αρχικώς ενασχόληση για να παίζει και να ηρεμήσει. Απαιτείτο χρόνος, τα στάδια, για να αποδώσει η υπεροχή των εξαγωγικών της προϊόντων έναντι των εταίρων με βάση τις αρχές του μερκαντισμού. Η κατάλληλη στιγμή θα έρθει αργότερα, αφού εκπληρωθούν τα στάδια και οι εξαγωγές της κατακλύσουν τους εταίρους, για να επιτεθεί στη μεγάλη της συμπάθεια την Ελλάδα και υπό μορφή αλληλεγγύης το δάκτυλο της Αφροδίτης προς τα πάνω να κουνήσει.

Εντούτοις, οι πολιτικοί μας «αγρόν ηγόραζαν», διαλαλώντας « είμαστε στον σκληρό πυρήνα της Ευρώπης» και ακόμη το διαλαλούν εν μέσω πείνας και δυστυχίας. Λες και ο «σκληρός πυρήνας» θα θρέψει τους Έλληνες ή το μάννα εξ ουρανού, όταν έχεις ένα ξένο νόμισμα αντί το δικό σου. Η απολογία τους ήταν «δεν διάβασαν» και περιμένουν να εξιλεωθούν για αυτή την τραγική αμέλεια που επέφερε τη χρεοκοπία.

Οι πολυμήχανοι Άγγλοι όμως διάβασαν λεπτομερώς, πριν το Μάαστριχτ, την Έκθεση Βέρνερ και γνώριζαν τι τους περιμένει. Γι αυτό επέλεξαν να έχουν τα πόδια τους σε δύο βάρκες, το ένα μέσα στην Ευρώπη, το άλλο μετέωρο, μέσα και έξω από το ευρώ. Τελικά έμειναν έξω από το ευρώ και σώθηκαν, και εν συνεχεία έξω από την ΕΕ.

---

¹⁰ Θεμέλιο των διατάξεων της Συνθήκης του Μάαστριχτ είναι η Έκθεση Βέρνερ (Werner Report). Η έκθεση Βέρνερ-πρωθυπουργός και υπουργός Οικονομικών του Λουξεμβούργου-υποβλήθηκε τον Οκτώβριο του 1970. Εκεί προτείνεται για πρώτη φορά το σχέδιο πραγματοποίησης της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης της Κοινότητας, σε τρία στάδια που θα έχουν διάρκεια δέκα έτη, ήτοι μέχρι το 1980. Επίσης, η έκθεση θέτει τις ιδεολογικές κατευθυντήριες γραμμές του φιλελευθερισμού που θα διέπουν την ΟΝΕ του μέλλοντος : « η οικονομική και νομισματική ένωση θα κάνει δυνατή την ύπαρξη μιας περιοχής μέσα στην οποία αγαθά και υπηρεσίες, άνθρωποι και κεφάλαια θα κυκλοφορούν ελεύθερα και χωρίς ανταγωνιστικές διαστρεβλώσεις». Επιπρόσθετα, η έκθεση ορίζει : « Μία νομισματική ένωση υποδηλώνει μέσα στα γεωγραφικά της όρια, την συνολική και αμετάκλητη μετατρεψιμότητα των νομισμάτων, την εξάλειψη των περιθωρίων διακύμανσης των συναλλαγματικών ισοτιμιών, την αμετάκλητη σταθεροποίηση (fixing) των τιμών ισοτιμίας και την πλήρη απελευθέρωση κίνησης κεφαλαίων». Αυτά εν ολίγοις, για όσους ευελπιστούν ότι θα αλλάξουν την Ευρώπη. (Report to the Council and the Commission on the realization by stages of Economic and Monetary Union in the Community « Werner Report », 8 October 1970, COUNCIL – COMMISSION of European Communities).

Οι Άγγλοι διαβάζοντας την Έκθεση Βέρνερ αρχικά ανησύχησαν και το Υπουργείο Εξωτερικών παρήγαγε μια επείγουσα έκθεση.¹¹ Η έκθεση επισήμανε ότι «...το σχέδιο Βέρνερ για την οικονομική και νομισματική ένωση (ONE) έχει επαναστατικές επιπτώσεις, αμφότερες πολιτικές και οικονομικές. Μπορούσε να υποδηλώνει την τελική δημιουργία ενός Ευρωπαϊκού ομοσπονδιακού κράτους με ένα ενιαίο νόμισμα... Η νομισματική ένωση μπορούσε να γίνει ένα κεντρικό σημείο των διαπραγματεύσεων για την ένταξη, αφού θα διεγείρει δυνατά αισθήματα γύρω από την «κυριαρχία» και θα προκαλέσει έντονες συζητήσεις για τις μελλοντικές επιπτώσεις ... Στο τελικό στάδιο η οικονομική κυριαρχία θα μπορούσε για όλους τους σκοπούς και επιδιώξεις να εξαφανιστεί στο εθνικό επίπεδο και η ίδια η Κοινότητα να γίνει κυρίαρχη της οικονομικής πολιτικής».¹²

Η Έκθεση Βέρνερ που αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο της ONE, τεχνηέντως στο επίμαχο σημείο της διατήρησης του εθνικού νομίσματος από τα κράτη-μέλη είναι ασαφής. Αυτός είναι ο μείζων λόγος που η λέξη «μπορούσε» (could) χρησιμοποιείται στην έκθεση του FCO. Ειδικά, η Έκθεση Βέρνερ επισημαίνει ότι η εισαγωγή ‘ενός μοναδικού Κοινοτικού νομίσματος’ είναι προαιρετική, ‘αλλά ψυχολογικοί παράγοντες και η πολιτική φύση αγωνίζονται υπέρ της υιοθέτησης ενός μοναδικού νομίσματος το οποίο θα μπορούσε να επιβεβαιώσει την αμετάκλητη πορεία του εγχειρήματος’.¹³

Τελικά, η πολιτική φύση και οι ψυχολογικοί παράγοντες επεκράτησαν. Ωστόσο, για να επιτευχθεί ο στόχος απαιτείται χρόνος, διότι ο άνθρωπος αντιδρά στις ριζικές αλλαγές, ιδίως στην παρά φύσιν δομημένη οικονομική και νομισματική ένωση. Εξ ου και τα τρία στάδια της τελικής διαδικασίας, οπότε το κράτος βρίσκεται «αμετάκλητα» παγιδευμένο. Κι όπως λέει η λαϊκή παροιμία, σαν «τον ποντικό με το τυρί στη φάκα». Η μέθοδος ‘βήμα προς βήμα’ εφαρμογής της ONE επέτυχε, διότι ο κόσμος από τη φύση του φοβάται τις απότομες αλλαγές, πόσο μάλλον όταν αντιβαίνουν την κοινή λογική.

Καθ’ ότι οι οραματιστές των Ηνωμένων Πολιτειών της Ευρώπης, ξεκίνησαν ανάποδα. Πρώτα, με την επίτευξη της νομισματικής ένωσης, αφού ήταν αδύνατον να συμφωνήσουν για μια συντονισμένη δημοσιονομική πολιτική με έναν ομοσπονδιακό προϋπολογισμό. Τα κράτη θα παρέμεναν ανεξάρτητα με αυτόνομες πολιτικές κυβερνήσεις, αρνούμενα την αμοιβαία ευθύνη για κοινή οικονομική ανάπτυξη. Αλλά για σκεφτείτε πως θα λειτουργούσαν οι ΗΠΑ, χωρίς Πρόεδρο, χωρίς Κογκρέσο, χωρίς Υπουργείο Οικονομικών, χωρίς προϋπολογισμό, παρά μόνο με την Ομοσπονδιακή Τράπεζα;

Η ομοσπονδιακή κυβέρνηση των Ηνωμένων Πολιτειών, έχει τη δημοσιονομική ευθύνη να χρηματοδοτήσει την οικονομική απόδοση των διαφόρων πολιτειών, ιδίως σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης. Λόγου χάριν, εάν η κυβέρνηση της πολιτείας της Νεβάδας χρεοκοπήσει, τότε η Ουάσινγκτον θα σπεύσει και μέσω του Υπουργείου Οικονομικών θα χρηματοδοτήσει την οικονομία της Νεβάδας για να σταθεροποιηθεί. Η Ομοσπονδιακή Κυβέρνηση μοιράζεται με τις πολιτείες την πολιτική και οικονομική ευθύνη και οι πολίτες έχουν κοινή γλώσσα και σε υψηλό βαθμό ενοποιημένη αγορά

¹¹ C. Booker and R. North, *The Great Deception, Can the European Union survive?* Continuum 2010, pp. 170-72.

¹² C. Booker and R. North, *ό.π.*, σελ. 171. Foreign and Commonwealth Office (FCO) 30/789.

¹³ Έκθεση Βέρνερ, *ό.π.*, σελ. 10.

εργασίας. Ο ετήσιος ομοσπονδιακός προϋπολογισμός των ΗΠΑ είναι πάνω από είκοσι φορές μεγαλύτερος από τον ετήσιο προϋπολογισμό της ΕΕ.¹⁴ Επιπλέον, ο διακριτικός προϋπολογισμός των ΗΠΑ ανέρχεται στο 30% των γενικών δαπανών, ενώ ο συνολικός προϋπολογισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι το πενιχρό 1% του ΑΕΠ της ΕΕ.

Άρα, οι Ηνωμένες Πολιτείες της Ευρώπης ήταν εξ αρχής μια ουτοπία, ένα όραμα ανεκπλήρωτο, που οι συντάκτες της έκθεσης του Υπουργείου Εξωτερικών της Αγγλίας είχαν επισημάνει από το 1970. Κι αυτό, διότι ατομικά κράτη, όπως η Ελλάδα, δεν μπορούσαν να είναι συγκρίσιμα με την Νεβάδα, επειδή δεν υπάρχει ο Uncle Sam για να παρέμβει και να βοηθήσει την Ελλάδα να αντιμετωπίσει μια απρόσμενη κρίση.

Από την περίοδο της Συμφωνίας του Bretton Woods (1944), η Κεϊνσιανή θεωρία ισχυρίζεται ότι ένα κράτος, που δεν έχει συναλλαγματική ευελιξία και μια ανεξάρτητη νομισματική αρχή, η οποία να εκδίδει το δικό της νόμισμα και δεν λαμβάνει μεγάλης κλίμακας μεταβιβάσεις υπό μορφή επιχορηγήσεων (grants) - θυμηθείτε τη συμβολή του σχεδίου Marshall στο «θαύμα» της ελληνικής οικονομίας τη δεκαετία του 1950- από τα πλεονασματικά κράτη, ενδέχεται να οδηγηθεί στη χρεοκοπία λόγω αιφνίδιων και ασύμμετρων πληγμάτων στην οικονομία του. Εντούτοις, οι σχεδιαστές της ΟΝΕ πίστευαν στις αρχές του φιλελευθερισμού ότι οι αγορές αυτό-διορθώνουν με τη βοήθεια του «αόρατου χεριού» του Adam Smith, έτσι προώθησαν το ελαττωματικό σχέδιο.

Η νομισματική ένωση θα υλοποιείτο αφού πρώτα τα κράτη- μέλη εκχωρούσαν τα κυριαρχικά δικαιώματα έκδοσης εθνικού νομίσματος, καθορισμού των επιτοκίων και συναλλαγματικής ισοτιμίας για να ενταχθούν στο κοινό νόμισμα, σε μια αρχή που δεν είχε πολιτική οντότητα. Ένα δεύτερο θεμελιώδες ψεγάδι του σχεδίου ήταν ότι τα κράτη-μέλη θα διατηρούσαν τη δημοσιονομική ευθύνη σε εθνικό επίπεδο. Με άλλα λόγια, το εθνικό νόμισμα που βρίσκεται στην καρδιά της εθνικής κυριαρχίας εκχωρείται σε μια υπερεθνική τράπεζα που έχει το αποκλειστικό προνόμιο της έκδοσης του κοινού νομίσματος, ενώ η δημοσιονομική πολιτική είναι εθνική ευθύνη των κρατών! Η λογική υπαγορεύει ότι ένα κοινό νόμισμα ακολουθεί την πολιτική ένωση, δεν προηγείται απ' αυτή.

Μέσα σ' αυτό το πλέγμα αντιφατικότητας, όπου η διαδικασία της ένταξης στην ΟΝΕ είναι αμετάκλητη, προς αποφυγή πολιτικών αντιδράσεων, στο πρώτο στάδιο της έκθεσης Βέρνερ η παραχώρηση εθνικής κυριαρχίας στον οικονομικό τομέα είναι μικρή. Ωστόσο, καθώς η μετάβαση προοδεύει στο δεύτερο στάδιο αυξάνεται η παραχώρηση (θυμηθείτε το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης, με τα κριτήρια 3% δημοσιονομικού ελλείμματος και της μη υπερβάσης του 60% του δημοσίου χρέους). Στο τρίτο στάδιο επέρχεται πλήρης παραχώρηση κυριαρχίας με την κυκλοφορία του κοινού νομίσματος.

---

¹⁴ Ο ομοσπονδιακός προϋπολογισμός των ΗΠΑ για το 2017, όσον αφορά το σκέλος των δαπανών ανέρχεται στα \$ 3.6 τρις (21% του ΑΕΠ). Τα \$ 2.5 τρις περίπου, αποτελούν υποχρεωτικές δαπάνες (ιατρική περίθαλψη & υγεία, κοινωνική ασφάλιση, γεωργία, κ.α.), ενώ το υπόλοιπο \$ 1.1 τρις αποτελείται από διακριτικές δαπάνες (στρατιωτικές, κυβερνητικές, επιστημονικές, κ.α.). Αντιθέτως, ο προϋπολογισμός της ΕΕ εκτός του γεγονότος ότι είναι πενιχρός, 1% του συνολικού ΑΕΠ της ΕΕ (€ 158 δις για το 2017), είναι και προ-κυκλικός, διότι είναι ισοσκελισμένος με τα έσοδα· συνεπώς, σε περίπτωση ύφεσης την επιδεινώνει αντί να την αντισταθμίζει! Οι αποκλείσεις των δύο προϋπολογισμών μεγεθύνονται όταν συγκριθούν οι πληθυσμοί των ΗΠΑ και ΕΕ, που είναι 325 εκατ. και 510 εκατ. αντίστοιχα. Πηγές: United States Budget, Executive Office of the President, and Office of Management and Budget (OMB). EU Budget, Annual Budget 2017, European Commission.

Το σχέδιο Βέρνερ συνιστά μια παραλλαγή εγκαθίδρυσης του χρυσού κανόνα (Gold Standard) του 19^{ου} αιώνα, στη νομισματική ένωση της Ευρώπης του 21^{ου} αιώνα. Ενός νέου χρυσού κανόνα, χωρίς χρυσό, αλλά με συμβολικό χρήμα (fiat currency) το οποίο δημιουργείται από «αέρα κοπανιστό», ex nihilo, από μία υπερεθνική τράπεζα.

Οι προσδοκίες του Βέρνερ ότι η πολιτική φύση και οι ψυχολογικοί παράγοντες τελικά θα επικρατήσουν, επιβεβαιώθηκαν. Το 1989 η Επιτροπή Delors, που αποτελείτο από τους διοικητές των κεντρικών τραπεζών των κρατών-μελών της Κοινότητας και νομισματικούς εμπειρογνώμονες, υιοθέτησε τις προτάσεις της Έκθεσης Βέρνερ. Το σχέδιο της βαθμιαίας επίτευξης της νομισματικής ένωσης, μέσω σταδίων, έχοντας μια μεταβατική περίοδο δέκα ετών έγινε αποδεκτό. Η ελπίδα του Βέρνερ εκπληρώθηκε, όταν η Έκθεση Delors πρότεινε τον πλήρη συγκεντρωτισμό της νομισματικής αρχής και τη δημιουργία μιας νέας οντότητας, της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ). Η ΕΚΤ, θα είχε το αποκλειστικό δικαίωμα της έκδοσης του ενιαίου νομίσματος και θα χάρασσε μια κοινή νομισματική πολιτική για όλα τα κράτη που θα γίνονταν μέλη.

Επίσης, η Έκθεση Delors, όπως αναμένονταν, δεν πρότεινε την παραχώρηση δημοσιονομικών αρμοδιοτήτων στην ΕΕ. Τα κράτη-μέλη της νομισματικής ένωσης θα είχαν την αποκλειστική ευθύνη της δημοσιονομικής τους πολιτικής. Αντίθετα, πρότεινε τον καθορισμό «ανωτάτων ορίων» στα δημοσιονομικά ελλείμματα και απαγόρευε στις κυβερνήσεις των κρατών-μελών την «απ' ευθείας» πρόσβαση για χρηματοδότηση από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, ούτε στην περίπτωση έκτακτης ανάγκης.

Στις προτάσεις της Έκθεσης Delors θεμελιώθηκε η Συνθήκη του Μάαστριχτ το 1992, η οποία αποτελεί το θεσμικό και νομικό πλαίσιο της ΟΝΕ. Ως συνέπεια, οι εθνικές κεντρικές τράπεζες των κρατών-μελών της νομισματικής ένωσης της Ευρώπης θα μετατρέπονταν σε επαρχιακές τράπεζες. Θα αποτελούσαν απλούς βραχίονες μιας κεντρικής νομισματικής αρχής και θα ασκούσαν τα καθήκοντά τους πλέον σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές και οδηγίες της κεντρικής αρχής που ονομάζονταν ΕΚΤ.

Η Συνθήκη του Μάαστριχτ όμως προχώρησε ένα βήμα πιο πέρα και παραχώρησε πλήρη θεσμική ανεξαρτησία στην υπερεθνική ΕΚΤ, από οιαδήποτε μορφή πολιτική επιρροή. Ως αποτέλεσμα, οι κεντρικές τράπεζες de facto ανεξαρτητοποιούνταν από την πολιτική βούληση των κυβερνήσεών τους. Επιπλέον, το περιβόητο άρθρο 104 της Συνθήκης, απαγορεύει τις κεντρικές τράπεζες των κρατών-μελών να χρηματοδοτήσουν τις κυβερνήσεις τους, ούτε να αγοράσουν απευθείας ούτε στις δευτερογενείς αγορές τα χρεόγραφα τους. Κατ' αυτόν τον τρόπο επέρχεται περιορισμός της εθνικής κυριαρχίας και της Δημοκρατίας των κρατών που θα εντάσσονταν στην ευρωπαϊκή νομισματική ένωση.

Η βασική αιτία, όταν ένα κράτος απολέσει τη δύναμη της έκδοσης του δικού του νομίσματος, δεν μπορεί να καθορίσει μια ανεξάρτητη νομισματική και δημοσιονομική πολιτική. Ως φυσική συνέπεια μετατρέπεται σε μία αποικία, ένα προτεκτοράτο, που οι κατευθυντήριες γραμμές και ντιρεκτίβες δίνονται από τη Μητρόπολη. Και στη δεδομένη συγκυρία, από το διευθυντήριο των Βρυξελλών και την ΕΚΤ. Η κυβέρνηση χάνει τη δυνατότητα του καθορισμού της αποτελεσματικής ζήτησης, της παραγωγής και της απασχόλησης του εργατικού δυναμικού της χώρας και μετατρέπεται σε μια

τοπική αρχή. Οι τοπικές αρχές δεν μπορούν να εκδώσουν το δικό τους νόμισμα, αλλά και δεν έχουν τα εργαλεία της μακροοικονομικής πολιτικής. Τώρα το διαπιστώνουμε όλοι στο πετσί μας, τι σημαίνει Μάαστριχτ, αρχικά ήταν τα στάδια των πακέτων Delors.

Τις δυσμενείς οικονομικές συνέπειες που επιφέρει η απώλεια της νομισματικής κυριαρχίας τις είχε επισημάνει ο Wynne Godley πριν είκοσι χρόνια: ¹⁵ « εάν η κυβέρνηση σταματήσει να εκδίδει το δικό της νόμισμα, αυτή δεν παραδίδει μόνο τον έλεγχο της νομισματικής πολιτικής, όπως γενικά είναι κατανοητό· η δύναμη των δαπανών της επίσης περιορίζεται με ένα καθ' ολοκληρίαν νέο τρόπο. Εάν η κυβέρνηση δεν έχει τη δική της κεντρική τράπεζα μέσω της οποίας μπορεί να αντλεί ελεύθερα χρήματα με επιταγές, οι δαπάνες της μπορούν μόνο να χρηματοδοτηθούν μέσω δανεισμού στην ελεύθερη αγορά σε ανταγωνισμό με τις επιχειρήσεις. Κι αυτό, ίσως αποβεί υπερβολικά δαπανηρό ή ακόμη αδύνατο ειδικά κάτω από συνθήκες επείγουσας ανάγκης». Αυτά έπρεπε καλά να τα γνωρίζουν οι πολιτικοί και οι «ειδήμονες» του χρήματος και να εγκαταλείψουν, όχι να πανηγυρίσουν την ένταξη της Ελλάδος στη ζώνη του ευρώ.

Δεν είχαν αντιληφτεί ότι το ευρώ είναι ένας «ζουρλομανδύας», διότι ήταν ένα πολιτικό σχέδιο με πρωταγωνιστές τους εμπνευστές της Ευρωπαϊκής Ιδέας, την Γαλλία και την Γερμανία; Η πολιτική υπερέκρασε την οικονομική επιστήμη, γιατί η μεν Γαλλία ήθελε να απαλλαγεί από τον εφιάλτη της Deutsche Bundesbank, που με την αυστηρή νομισματική πολιτική σε συνδυασμό με τη δημοσιονομική πειθαρχία της Γερμανίας, θα οδηγούσε τη Γαλλία σε συνεχείς υποτιμήσεις του γαλλικού φράγκου. Η δε Γερμανία, αφοπλισμένη στρατιωτικά πλέον, έβλεπε τις τρομερές προοπτικές της ενοποιημένης Γερμανίας να υλοποιούνται με το ενιαίο νόμισμα και να μετατρέπεται σε μια οικονομική υπερδύναμη παγκοσμίου εμβέλειας, λόγω υπεροχής της εξαγωγικής της ατμομηχανής.

Δεν είχαν κατανοήσει οι πολιτικοί και οι «ειδήμονες» του χρήματος ότι το ευρώ από τη γέννησή του ήταν «ζαβό», ένα κακότεχνο οικοδόμημα χωρίς πόρτες, παράθυρα και στεγανή οροφή; Ένα όντως μισοτελειωμένο σπίτι, που παρέμεινε μισοτελειωμένο, ενώ οι ατέλειες που ήταν γνωστές, ουδέποτε επιδιορθώθηκαν. Ωστόσο, με πολλαπλά μπαλώματα και καθυστερημένες τακτικές, οι Βρυξέλλες και η ΕΚΤ, υπό την επιρροή της πανίσχυρης πλέον Γερμανίας, προκάλεσαν πρωτοφανή κοινωνική συμφορά στην Ελλάδα. Τα άκριτα και ατελέσφορα μέτρα λιτότητας που επέβαλαν με τον μανδύα των «μεταρρυθμίσεων», συνέτριψαν κυριολεκτικά την οικονομία. Οι πολιτικές τους που οδήγησαν την Ελλάδα στη χρεοκοπία συνιστούν αυτοκαταστροφικές πράξεις.

Δεν γνώριζαν οι πολιτικοί και οι «ειδήμονες» του χρήματος ότι το ευρώ είναι ένα ξένο νόμισμα; Γιατί οι χώρες που εκδίδουν το χρέος τους στο δικό τους νόμισμα και ελέγχουν τις εκτυπωτικές πρέσες και ηλεκτρονικούς υπολογιστές ποτέ δεν στερούνται από μετρητά και ηλεκτρονικές εγγραφές να αποπληρώσουν το χρέος τους. Και ότι η Ελλάδα από τη στιγμή που απεμπόλησε το εθνικό νόμισμα και υιοθέτησε το ευρώ το χρήμα το δανείζονταν με διπλό επιτόκιο. Ή μήπως δεν άκουσαν τον ίδιο τον Delors να λέει ότι «το ευρώ ήταν εξ αρχής καταδικασμένο;».* *Σπόρος Λαβδιώτης 4 Απριλίου 2017*

¹⁵ Wynne Godley, "Curried Emu – the meal that fails to nourish" Observer, 31 August, 1997.

* Jacques Delors, "Euro doomed from Start", The Daily Telegraph, 2 December, 2011.